

RAP_430503A

Bombardement d.d. 3 mei 1943

Distributielijst

- Gemeente Amsterdam;
- Bombs Away B.V.;
- Armaex B.V.

Opgesteld:	Opgesteld:	Opgesteld:	Kenmerk en status:
Dhr. A. Bakker Gemeente Amsterdam	Drs. Th.M. van den Berg Bombs Away B.V.	Dhr. G.J. Slagers Armaex B.V.	15P046 RAP_430503A conceptrapport
Handtekening:	Handtekening:	Handtekening:	Datum:
			20 juni 2016

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Leeswijzer	3
1.3	Onderzoeksmethodiek	3
1.4	Leemten in kennis	4
2	Onderbouwing verdacht gebied	5
3	Conclusie en Advies	8
3.1	Conclusie	8
3.2	Advies.....	8

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

In opdracht van gemeente Amsterdam heeft de combinatie Armaex B.V. te Rijssen, Bombs Away B.V. te Utrecht en het Ingenieursbureau gemeente Amsterdam een Conventionele Explosieven (CE)-Bodembelastingkaart uitgevoerd voor het huidige grondgebied van de gemeente Amsterdam. De resultaten van de CE-Bodembelastingkaart zijn opgenomen in de rapportage met kenmerk 15P046 conceptrapport CE-Bodembelastingkaart gemeente Amsterdam d.d. 22 juni 2016.

In deze rapportage zijn de gegevens en onderbouwing van het verdachte gebied RAP_430503A weergegeven.

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 van dit rapport zijn het feitenmateriaal en de onderbouwing van het verdacht gebied weergegeven. De RAP-nummers verwijzen naar de kenmerken van de verdachte gebieden zoals is weergegeven in het Atlas-systeem van de gemeente Amsterdam.

Van ieder verdacht gebied zijn alle relevante gegevens uit de geraadpleegde bronnen vermeld. In de linker kolom van de tabel is verwezen naar het bronmateriaal, in de rechter kolom de relevante gegevens uit dat bronmateriaal.

In de tabel van de verdachte gebieden is in de linker kolom verwezen naar de RAP-nummers. In de rechter kolom is de methodiek van de afbakening van de verdachte gebieden beschreven.

1.3 Onderzoeksmethodiek

Dit onderzoek is uitgevoerd conform de huidige richtlijnen van het Werkveldspecifiek Certificatieschema voor het Systeemcertificaat Opsporen Conventionele Explosieven 2012 (WSCS-OCE 2012). Tevens is voor de CE-Bodembelastingkaart rekening gehouden met de nieuwe richtlijnen zoals die zijn weergegeven in de *concept wijzigingsversie van het WSCS* in 2015 alsmede de specifieke wensen van de gemeente Amsterdam. In het hoofdrapport met kenmerk 15P046 conceptrapport CE-Bodembelastingkaart gemeente Amsterdam d.d. 22 juni 2016 zijn de richtlijnen van WSCS-OCE 2012 (en concept wijzigingsvoorstel 2015) en de wensen van de gemeente Amsterdam nader beschreven.

Voor het opstellen van een CE-Bodembelastingkaart voor het grondgebied van een gemeente is het niet verplicht om als bedrijf WSCS-OCE 2012 gecertificeerd te zijn. Om eventuele toekomstige veranderingen in een verplichte WSCS-OCE-certificering voor te zijn was de wens van de gemeente Amsterdam om een WSCS-gecertificeerd bedrijf in het projectteam op te nemen. Het gecertificeerd explosievenopsporingsbedrijf Armaex B.V. is in het kader van de CE-Bodembelastingkaart gemeente Amsterdam aan het projectteam toegevoegd en is niet alleen betrokken geweest bij het afbakenen van de verdachte gebieden, maar heeft ook de uitgevoerde werkzaamheden gecontroleerd aan de hand van de richtlijnen van WSCS-OCE 2012 (en concept wijzigingsvoorstel 2015).

De werkzaamheden ten behoeve van de CE-Bodembelastingkaart bestaan uit twee delen, namelijk het inventariseren en het analyseren van de gegevens. Op basis hiervan wordt nader onderzocht of er indicaties en/of contra-indicaties zijn waarmee verdachte en onverdachte gebieden kunnen worden vastgesteld. In het hoofdrapport met kenmerk 15P046 conceptrapport CE-Bodembelastingkaart gemeente Amsterdam d.d. 22 juni 2016 is de onderzoeksmethodiek van de werkzaamheden van de CE-Bodembelastingkaart nader beschreven.

In overleg met de gemeente Amsterdam is vastgesteld dat de naoorlogse ontwikkelingen van de verdachte gebieden niet nader te onderzoeken in het Stadsarchief Amsterdam, aangezien er voor de meeste verdachte gebieden het niet duidelijk is of er in de toekomst (grond)werkzaamheden zullen worden uitgevoerd. Indien er voor een verdacht gebied wel gegevens over de naoorlogse ontwikkelingen bekend zijn dan zijn deze gebruikt als eventuele contra-indicaties.

1.4 Leemten in kennis

Ondanks het gebruik van alle op dit moment beschikbare gegevens is er in een aantal gevallen leemten in kennis. Deze leemten in kennis zijn ontstaan door o.a. het ontbreken van of onvolledig feitenmateriaal, het ontbreken van concrete locatie-omschrijvingen in de bronnen en/of de beperkingen van de luchtfoto's uit de Tweede Wereldoorlog. De voornaamste leemten in kennis zijn:

- Er zijn weinig gegevens bekend over eventueel geruimde CE in de periode 1940-1945 in de gemeente Amsterdam;
- Er zijn weinig gegevens bekend over eventueel geruimde CE in de periode 1945-1970¹;
- Nadere analyse van enkele incidenten heeft niet geleid tot een concrete locatie. Dit is in het hoofdrapport toegelicht;
- Incidenten waarbij CE (mogelijk) in watergangen/partijen (situatie 1940-1945) zijn terechtgekomen konden niet nader worden geanalyseerd op basis van luchtfoto's (op een enkel incident na omdat er bijvoorbeeld 'strike-photos' van het incident beschikbaar waren). Hierdoor was niet altijd mogelijk om conclusies ten aanzien van de (mogelijke) aanwezigheid van CE in watergangen te trekken. Per incident is hier rekening mee gehouden;
- Belangrijke leemte in kennis is de melding van geallieerde zijde van gebombardeerde doelen in Nederland. In een aantal gevallen zijn foutieve coördinaten of locaties opgeschreven in de geallieerde dagrapporten van de aangevallen doelen. Voor de CE-Bodembelastingkaart is getracht om in zoveel mogelijk (onafhankelijke) bronnen de vermelde coördinaten en/of locaties te verifiëren. Indien het niet mogelijk was om een coördinaat of locatie te verifiëren in een tweede of derde bron, is gekeken naar de aard en omvang van het incident en is op basis hiervan per incident bekeken of het mogelijk was om een verdacht gebied vast te stellen of niet;
- Sommige delen van Amsterdam waren tijdens de Tweede Wereldoorlog niet toegankelijk voor leden van de Luchtbeschermingsdienst, politie en burgers. Een dergelijk gebied – 'Sperrgebiet' – was alleen toegankelijk voor de Duitse bezetter en niet voor derden. In veel gevallen kon niet goed worden vastgesteld of in dergelijke gebieden CE zijn ingezet en is aan de hand van beschikbare luchtfoto's getracht te achterhalen of er CE aanwezig zijn geweest in het gebied.

¹ Vanaf het einde van de Tweede Wereldoorlog tot en met 1970 werden explosieven geruimd door de Hulpverleningsdienst (HvD). De archieven van geruimde explosieven zijn naar alle waarschijnlijkheid vernietigd. Vanaf 1970-1971 tot heden houdt de Explosieven Opruimingsdienst van Ministerie van Defensie (EODD) nauwgezet bij waar CE zijn aangetroffen en geruimd in Nederland.

2 ONDERBOUWING VERDACHT GEBIED

RAP_430503A

Bombardement 3 mei 1943

Bronmateriaal

TNA Londen, AIR37/21
Operations Record Book 2
Group, January-September
1943 &
TNA Londen, AIR27/1935,
Operations Record Book 487
Squadron, 1942-1945

Ventura AE780 van 487 Squadron crashte tijdens de aanval op de Elektriciteitscentrale van Amsterdam-Noord. De bommenlading is niet expliciet vermeld in de verschillende primaire bronnen. Consistentie in gevoerde bommenladingen voor en na deze datum duidt op een lading van 3 x 500 lbs + 4 x 250 lbs brisantbommen. RAP_430503A

Stadsarchief Amsterdam,
toeg.nr.5227 inv.nr. 965

De politie meldt een bominslag op het Van Beuningenplein. RAP_430503A02

Een niet ontplofte bom, in het waterreservoir aan Haarlemmerweg 273 bij de Van Hallstraat (terrein G.W.). RAP_430503A03

Kempenaarstraat 1-9, 13. Ontruimen wegens blindganger. RAP-430503A04

Kempenaarstraat 2-20. Ontruimen wegens blindganger. RAP-430503A05

Van Hoogendorpstraat 233, 235. Ontruimen wegens blindganger. RAP_430503A06

Vermoedelijk een tweede blindganger op het terrein van de waterleidingen. RAP_430503A07a

Een bom, welke op het reservoir van de waterleiding Haarlemmerweg lag, is thans verwijderd. RAP_430503A07b

Havenkantoor meldt: tijdens luchtgevecht is één bom gevallen in het water aan de Houthaven (niet ontploft). RAP_430503A08

Havenkantoor meldt: (...) één bom is op de dijk tussen paal 13 en 14 aan de Houthaven gevallen (ontploft). RAP_430503A09

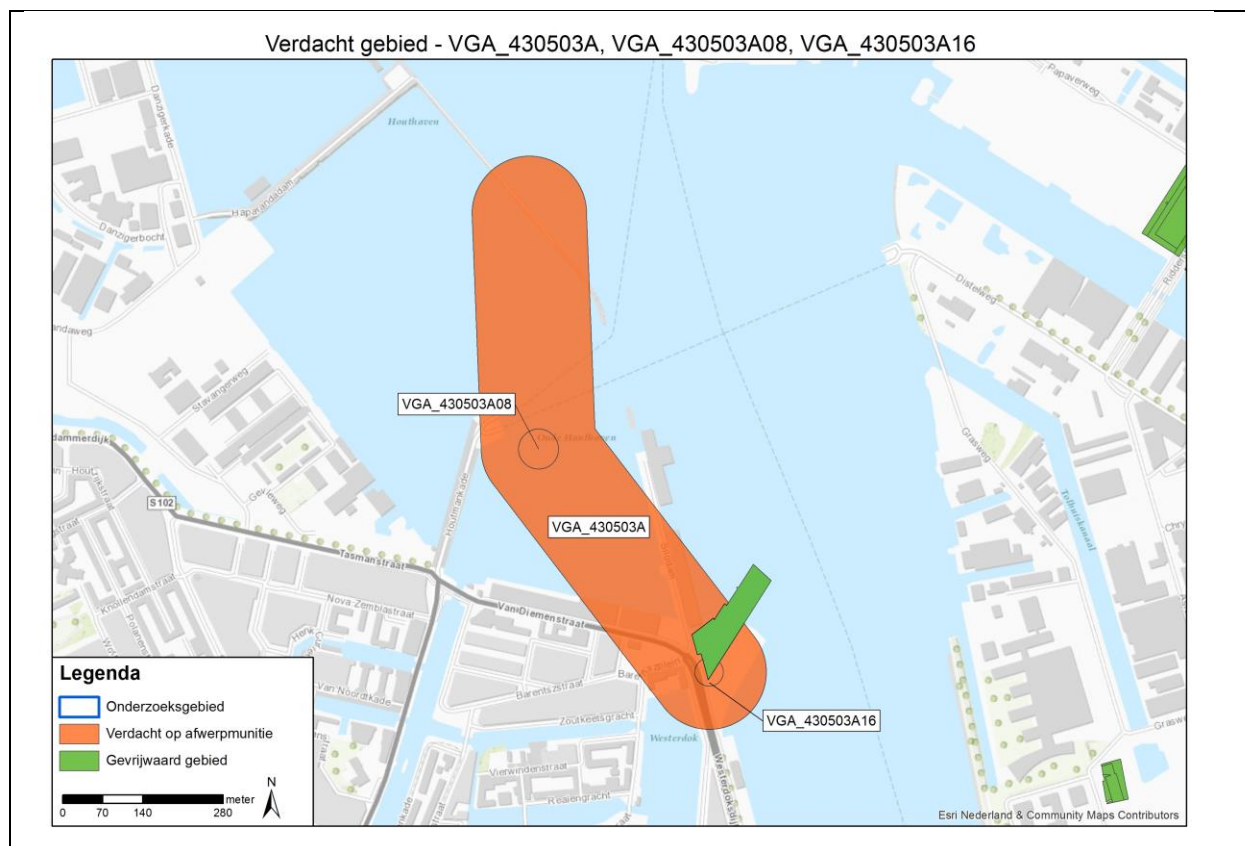
Twee niet ontplofte bommen op het terrein van de waterleiding. RAP_430503A10

Eén (niet ontplofte) bom in de Van Bossenstraat 3. RAP_430503A11

Kempenaarstraat 3 Een blindganger is door alle etages heen geslagen. Blindganger is nog aanwezig. RAP_430503A12a
Een bom in de Kempenaerstraat 3 is hedenmiddag opgeruimd. RAP_430503A12b

Op het terrein van de waterleiding is een bom van ongeveer 500 kilogram zichtbaar. Ontruimd hiervoor van Hoogendorpstraat 211 tot en met 249. RAP_430503A13

Stadsarchief Amsterdam, toeg.nr.5225	Rond 18.00 uur zijn tijdens het luchtgevecht twee bommen in het water van de Oude Houthaven bij de afsluitdijk en het Noordzeekanaal terecht gekomen. Eén bom is direct, de tweede bom is rond 19.40 uur ontploft en veroorzaakte schade aan de Afsluitdijk, die ongeveer 30 meter is weggezakt. <u>RAP_430503A14</u>
Anonymus, 1988. & Fugro, 2009	Stenenhoofd. Vermoedelijke blindganger. <u>RAP_430503A16</u>
Luchtfoto-interpretatie	
De volgende luchtfoto's zijn geraadpleegd: - A-25_0982 (1 december 1941) - A-373_2032 (27 februari 1942) - C-993_2057 (8 februari 1943) - D-490_4024 (4 mei 1943) Een vergelijking tussen de luchtfoto's van 27 februari 1942 en 8 februari 1943 met de luchtfoto van 4 mei 1943 toont een verschil nabij het pakhuis aan de Van Diemenstraat. Of het schade is als gevolg van het bombardement is niet vast te stellen. Een vergelijking tussen de luchtfoto van 1 december 1941 en 27 februari 1942 met de luchtfoto van 4 mei 1943 toont een verstoring ter hoogte van dijkpaal 13 en 14. Vermoedelijk is deze verstoring de oorzaak van de bominslag op 3 mei 1943.	
Verdacht gebied	
RAP_430503A, RAP_430503A01, RAP_430503A09, RAP_430503A14	Ja, VGA_430503A. De lijn tussen bekende inslagen (RAP_430503A08, RAP_430503A09, RAP_430503A16) gebufferd met 100 meter exclusief gevrijwaard gebied (vrijgave diepte onbekend) d.d. december 1995 uitgevoerd door KM.
RAP_430503A02, RAP_430503A03, RAP_430503A04, RAP_430503A05, RAP_430503A06, RAP_430503A10, RAP_430503A11	Nee, onbekend type bom.
RAP_430503A07a, RAP_430503A07b, RAP_430503A12a, RAP_430503A12b, RAP_430503A13	Nee, blindganger is geruimd.
RAP_430503A08	Ja, VGA_430503A08. 25 meter om vermoedelijke inslagpunt blindganger + 10 meter georeferentie-afwijking.
RAP_430503A16	Ja, VGA_430503A16. 25 meter om vermoedelijke inslagpunt blindganger + 5 meter georeferentie-afwijking exclusief gevrijwaard gebied (vrijgave diepte onbekend) d.d. december 1995 uitgevoerd door KM.

RAP_430503A

Bombardement 3 mei 1943

Conventionele Explosieven

Hoofdgroep	Afwerpmunitie
Subsoort	Brisantbom(men)
Kaliber	250 lbs, 500 lbs (Brits)
Aantallen	1 (blindganger)
Versijningsvorm	Afgeworpen
Afbakeningsprincipe	Situationele bepaling
Horizontale afbakening	100 meter (excl. Cartografische onnauwkeurigheid)
Cartografische onnauwkeurigheid	0 meter
Opmerkingen	Vanaf blindganger Stenenhoofd tot inslag aanlegpaal 14

3 CONCLUSIE EN ADVIES

3.1 Conclusie

Op basis van de resultaten van CE-Bodembelastingkaart is vastgesteld dat RAP_430503A verdacht is op afwerpmunitie.

3.2 Advies

Indien er in de toekomst grond- en baggerwerkzaamheden in dit verdacht gebied zullen plaatsvinden is het noodzakelijk om vervolgstappen te ondernemen in de explosievenopsporing voorafgaand aan de voorgenomen grond- en baggerwerkzaamheden. Hiervoor zijn twee mogelijkheden:

1. Het laten uitvoeren van een Projectgebonden Risicoanalyse (PRA) voor het verdacht gebied te laten uitvoeren, waarbij dit vooronderzoek als basis zal dienen. In de PRA zal worden vastgesteld waar en welke (grond- en bagger)werkzaamheden hebben plaatsgevonden binnen de grenzen van het verdachte gebied alsmede tot welke diepte de (water)bodem geroerd is geweest. Het uiteindelijke doel van de PRA is om te bepalen of het verdacht gebied door naoorlogse werkzaamheden of voor de uitvoer van de geplande werkzaamheden (nog) verdacht is. Beschikbare bodemkundige onderzoeken zullen worden gebruikt om de exacte maximale en minimale diepteligging van CE vast te stellen. Tevens wordt op basis van een analyse van de risico's van CE voor de daadwerkelijke uitvoering van het project bepaald of detectie mogelijk is en welke detectietechniek het meest geschikt is.
2. Het laten uitvoeren van detectiewerkzaamheden. De detectiemethode is afhankelijk van de diepteligging van de te verwachten CE. Afhankelijk van de uit te voeren grond- en baggerwerkzaamheden (en de te baggeren diepten) en de diepteligging van de verwachte CE zal een detectiemethode worden vastgesteld.